

SZÚCS JÓZSEF

Zsidó kultúratörténet

MA, 3. félév

Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem

Témavezető:
 dr. Fenyves Katalin
 professor emerita, ORZSE

FÉLÉLET - EMBERI SORSOK EGY LEVELEZÉS TÜKRÉBEN

Kulcsszavak: Detre István; magániratgyűjtemény; Tata; asszimiláció; Purina

A tatai Kuny Domokos Múzeum 2022 őszén, ajándékozás útján jutott hozzá egy bőröndhöz és egy utazóládához, melyek egyikében a muzeológusok néhány tucat iratra bukkantak. Összesen 119 db dokumentumról, legnagyobb részt levelekről van szó, melyek többsége az 1940-es években datálódott.

Az iratok vizsgálata azok tulajdonosát is felfedte, egy zsidó fiatalembert, bizonyos Detre (született Deutsch) Istvánt, akinek elképesztő életútját ismerhettük meg a kutatás útján. Egy hétköznapi semmiképp sem mondható történet ez, mely magába foglalja a 20. század közel háromnegyedét, annak talán „legizgalmasabb” évtizedeit.

Egy ember életét sosem függetleníthetjük a korszaktól, melyben élt, a környezettől, mely körülvette. Történelem, politika, kultúra, társadalom, magánélet: ezek a tényezők mind meghatározhatják, befolyásolhatják egy ember életét, s ezen tényezőket mind meghatározhatják, befolyásolhatják az emberi életek.

Deutsch/Detre István élete a kutatás során úgy állt össze, akár egy kirakós apró darabkái. Egy olyan kirakósé, melynek eredménye nem látható előre, nem tudható, mi rajzolódik majd ki belőle, s nem tudható, minden kis darabka a rendelkezésre áll-e, ahogy nem tudható azt sem, ha hiányoznak darabkák, azok az összkép szempontjából nélkülözhetők vagy nélkülözhetetlenek-e.

Detre István mindössze ötven évet élt, de életét vizsgálva nem csupán öt évtized magyar és európai történelméről kaphatunk képet. Ennél sokkal többről. Közvetve vagy közvetlenül két világháborúról, szekularizálódó, asszimilálódni vágyó és ezért tevő zsidókról, az őket ért üldözésekről, a holokausztról, a veszteségekről, a talpra állásról, az élni akarásról, az újrakezdésről.

Adhat-e Deutsch/Detre István története bármiféle pluszt? Kibővíthetjük-e tudásunkat, ismereteinket a háború előtti és a háború utáni Tata életét, a tatai zsidó közösség, a tatai zsidó polgárok sorsát, kultúráját, vallását, szokásait, társadalmi kapcsolatait illetően? Közelebb kerülhetünk-e kutatásunkon keresztül a 20. század közepi Magyarországhoz, a kor hazai zsidóságához, annak lehetőségeihez, kihívásaihoz? Ezekre a kérdésekre keressük a választ jelen dolgozatunkban.